

RAJAMÄENKYLÄN LIITO-ORAVASELVITYS 2013–2014

Ympäristökonsultointi Jynx Oy, 2014

Liito-orava. Kuva: Ari Kuusela/Jynx Oy

Sisällys

Tekijät	3
Johdanto ja menetelmät	4
Liito-orava (<i>Pteromys volans</i>)	5
Liito-oravan suojelu	5
Lähtötiedot alueen liito-oravista ELY:n uhanalaisrekisteristä	6
Liito-oravaselvitys 2013–2014	7
Uudet liito-oravakohteet	7
Tulokset ja johtopäätökset	8
Karttaliite	9

Tekijät

Hannu Klemola, VTM (s.1965) on kaarinalainen ympäristöalan ammatilainen, jolla on työkokemusta ympäristöhallinnosta, kansalaisjärjestöstä ja kehitysmaiden ympäristöasioista. Ympäristökonsultointia hän on tehnyt vuodesta 2006. Klemola on kirjoittanut lukuisia artikkeleita linnuista ja on yksi Varsinais-Suomen linnut -kirjan kirjoittajista.

Ari Kuusela (s.1963) on turkulainen palkittu luontokuvaaja ja pitkän linjan lintuharrastaja ja lintukartoittaja, joka tuntee myös sudenkorennot, suurperhoset, liito-oravan ja sammakkoeläimet.

Arto Kalpa, FM, kasviekologi (s. 1957). Kalpa on toiminut Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa noin 10 vuotta viimeisten 15 vuoden aikana. Hän on tehnyt ELY:n luonnonsuojeluyksikössä erilaisia kasvillisuus- ja luontotyyppi-inventointitöitä, hän on työskennellyt myös ympäristöalan konsulttiyrityksissä, ympäristöjärjestöissä ja osuuskunnassa tehden mm. kaava-alueiden luontoselvityksiä.

JOHDANTO JA MENETELMÄT

OX2 tilasi liito-oravaselvityksen (*Pteromys volans*) kesällä 2013 osana Isojoen ja Karijoen Rajamäenkylän tuulipuiston luontoselvityksiä. Kohteen pinta-ala n. 8000 ha. Alue on asumaton, laajojen talousmetsien ja soiden kirjomaa tasaista maaseutua. Suurimmat suot ovat Virsunkeidas, Heikkilänneva ja Iso-Oivari. Lounaisosassa sijaitsee pieni Pohjasjärvi. Alueella on useita metsä- tai vesilain mukaisia suo- ja purokohteita sekä joitakin vanhojen metsien kaistaleita. Osa soista on uhanalaisia luontotyyppisiä.

Maastotyöt teki Ari Kuusela 28.12.2013 (länsiosat), 30.12.2013 (keskiosat) ja 31.12.2013 (itäosat). Lauha ja lämmin loppuvuosi mahdollisti liito-oravien jätöksien ja elinympäristöjen kartoituksen. Huhtikuun 2014 alussa ja lopussa kohteilla ja maastossa käytiin yhteensä neljänä päivänä. Lisäksi luontotyyppien ja kasvillisuuden kartoittaja FM Arto Kalpa teki havaintoja maastotöiden aikana liito-oravista ja niille sopivista elinympäristöistä.

Raportin laati VTM Hannu Klemola Ympäristökonsultointi Jynx Oy:stä.

Rajamäenkylän todetuista lakikohteista (liito-oravien elinympäristöt), jotka tulee siis huomioida hankkeessa, ilmoitettiin tilaajalle huhtikuussa 2014.

Suunnittelija Toni Etholén Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Ympäristö ja luonnonvarat -yksiköstä toimitti joulukuussa 2013 aiempia tietoja alueen liito-oravista ELY:n uhanalaisrekisteristä.

Maastotyöt tehtiin jalan kiertäen silmämääräisesti ja karttatarkastelun perusteella sopivat vanhat kuusikot ja sekametsät, jotka saattaisivat soveltua liito-oravalle. Lisäksi kaikki ELY:n tietokannassa olleet vanhat liito-oravakohteet tarkistettiin.

Liito-orava (*Pteromys volans*)

Liito-orava on Suomesta Tyynelle valtamerelle esiintyvä taigametsien nisäkäs, jonka etu- ja takaraajoja yhdistää liitopoimu. Silmät ovat suuret. Turkki on vaaleanharmaa. Liito-orava elää 3–6-vuotiaaksi. Lajin luonnollisia uhkia ovat taudit ja pedot. Liito-orava on hämääkaktiivinen ja lähes äänetön. Keväällä kiimaleikeissä olevat eläimet voivat näyttäytyä keskellä kirkasta päivääkin. Laji pystyy eteneeseen vaatimattomiakin ojanvarsipusikoita tai taimikoita pitkin, mutta se suosii puustoisia, suojaisia kulkuyhteyksiä.

Talvella liito-oravan pääravintona on koivun ja varsinkin lepän norkot, joita se varastoi syksyllä koloihin, pönttöihin ja isoille kuusen oksille. Eläimet käyttävät ja täydentävät varastojaan talven aikana. Norkkojen puutteessa se syö kevättalvella myös esim. raidan silmuja. Kesällä liito-orava syö lehtiä, koivun siemeniä, vihreitä kuusenkäpyjä, kukkia sekä marjoja.

Liito-oravan kiimaleikit osuvat maaliskuuhuhtikuuhun. Poikasia on yleensä 2–3. Pesyeitä voi olla nopeasti kaksikin peräkkäin. Pesä on yleensä tikankolossa haavassa. Luonnonkolojen lisäksi laji voi pesiä myös pöntössä tai oravan tekemässä risupesässä.

Naaraiden elinympäristön suuruus on keskimäärin 8,3 ha. Koiraiden elinympäristö on keskimäärin 60 ha. Tutkimusten mukaan pesinnän onnistuminen vaatii vähintään 4 hehtaarin pinta-alaa. Naaras ei suvaitse ainakaan pesimäaikanaan toista emoa elinpiirillään, mutta koiraan voi tavata jopa poikaspesästä. Koiraat suvaitsevat paremmin toisiaan, paitsi kiimakaudella. Aikuiset liito-oravat elävät koko ikänsä samalla alueella. Nuoret liito-oravat lähtevät kotimetsästään syksyllä tai talvella etsimään uutta elinalueutta. Ne kulkevat keskimäärin 2,5 kilometrin etäisyydelle, pisimmillään 9 km päähän. Naaraspoikaset liikkuvat hieman laajemmalla alueella kuin koiraspoikaset. Liito-oravan naaraspoikaset pyrkivät asuttamaan aina lähimmät metsiköt, joten liito-orava-asutus ketjuuntuu.

Pääosa Suomen kannasta elää talouskäytössä olevissa metsissä. Se suosii kuusivaltaisia, järeitä haapoja sekä leppää ja koivua kasvavaa sekametsää. Puhtaista männiköistä, liian tiheistä kuusikoista tai kallioilta lajia on turha etsiä. Reviirit sijaitsevat usein pienvesien äärellä, rinteillä ja kallioiden juurilla. Myös rauhalliset puistot ja puutarhat kelpaavat, jos vain sopivia pesäkoloja on tarjolla. Pesäpaikkojen puuttuessa liito-orava voi tulla sisälle rakennukseenkin. Hyvällä alueella voi liito-oravien tiheys olla korkea.

Liito-oravan suojelu

Liito-oravan erityissuojelu tuli voimaan jo 1995 Suomen liittyessä Euroopan Unioniin. EU:n luontodirektiivin mukaan liito-orava on yhteisön tärkeänä pitämä laji, jonka suojelutaso tulee säilyttää suotuisana. Tämä on otettu huomioon Suomen lainsäädännössä (luonnonsuojelulaki 49§, luonnonsuojeluasetus 160/1997). Suotuisan suojelun taso toteutuu kun laji pystyy säilymään elinvoimaisena koko esiintymisalueellaan.

Kaikkien liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on luonnonsuojelulaissa (24.6.2004/553) automaattisesti kielletty. Liito-oravan lisääntymispaikka on alue, jolla naaras pystyy viettämään talven ja saamaan poikasia keväällä. Vaikka lisääntymispaikka on jonakin vuonna käyttämättä, tämä ei merkitse sitä, että liito-orava olisi sen hylännyt. Alueellinen ympäristökeskus voi antaa poikkeusluvan LSL:n 49§ 1 momentin kieltoon, jos vaihtoehtoisia ratkaisuja ei ole eikä poikkeuslupa heikennä lajin suotuisan suojelun tasoa.

Papanoiden määrän perusteella, tai muutenkaan ilman lähetinseurantaa ei ole mahdollista luokitella paikkojen merkittävyyttä liito-oravalle. Papanoiden, virtsajälkien ja sopivien kolopuiden, risupesäpuiden tai suojapuiden perusteella voidaan kuitenkin todennäköinen lisääntymispaikka tunnistaa ja rajata liito-oravien käyttämä alue. Lisäksi rajatulta paikalta tulee olla metsäyhteys tai puukäytäviä ympäröiviin metsäalueisiin.

Lähtötiedot alueen liito-oravista ELY:n uhanalaisrekisteristä

Karijoki, Hirviharju N3 (vuodelta 2010?)

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6916109&x=231896&lang=fi>

Karijoki, Hirviharju N2 (vuodelta 2008?)

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6916132&x=231749&lang=fi>

Karijoki, Hirviharju N1 (vuodelta 2008?)

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6916174&x=231607&lang=fi>

Vanhoilta kohteilta Hirviharju N1, N2 ja N3 ei havaittu merkkejä liito-oravasta. Alueella oli tehty hakkuita. Kohteen reunalla oli säästöpuu, jossa palokärjen pesä. Kohde ei ole todennäköisesti enää liito-oravalle sovelias.

Karijoki, Hirviharju (ei päiväystä)

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6914677&x=230333&lang=fi>

Kohteella ei havaittu merkkejä liito-oravista, mutta metsä on edelleen rakenteeltaan liito-oravalle soveliaista. Kohteella pesii kanahaukka. Kohde suositellaan huomioitavaksi suunnittelussa.

Isojoki, Villamo, Kenkisalo (ei päiväystä)

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6906492&x=235867&lang=fi>

Kohteella kasvaa muutamia haapoja, mutta kohteelta ei kolmellakaan käynnillä löytynyt merkkejä liito-oravista.

Lisäksi alueen ulkopuolella, **Isojoki, Villamo, Jätinmäki 4**, alueella kolme vanhaa, lähekkäistä havaintopistettä. Kohteella ei havaittu merkkejä liito-oravista, vaikka kohde silmämääräisesti voisi soveltua liito-oravalle.

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6907144&x=230230&lang=fi>

Liito-oravaselvitys 2013–2014

Alueella kierreltiin laajasti etsien ja kartoittaen sopivia liito-oravametsäkuvioita. Pääosin alueen ta-
lousmetsät ovat liito-oravalle huonosti sopivia. Lisäksi vanhat ELY:n uhanalaisrekisterin kohteet käy-
ttiin läpi tarkasti maastossa kävelemällä ja etsimällä suurien haapojen ja kuusien tyviltä liito-oravan
jätöksiä. Myös kolopuita ja sopivia risupesäitä etsittiin ja metsäkuvioiden yleistä sopivuutta arvioitiin
kuviokohtaisesti. Myös sopivanrakenteiset sekametsät merkittiin karttoihin, jos ne kartoittajasta so-
veltuvat lajille tai niiltä tunnettiin aiempia havaintoja.

Alueen pohjoisosissa olevat Hirviharjun kohteet käytiin läpi ja kohde (1) Hirviharju, Iso-Pihlajanevan
itäpuolella oli edelleen liito-oravalle sopivan näköistä metsää, mutta lajista ei tehty jätöshavaintoja.
Kohteella kuitenkin pesii mm. kanahaukka (*Accipiter gentilis*), joten se tulee huomioida.

<http://kansalaisen.karttapaiikka.fi/linkki?scale=40000&srs=EPSG%3A3067&y=6914655&x=230442&lang=fi>

Uudet liito-oravakohteet

Koordinaatit ovat jätöspuiden tyviltä.

1) Saarenkangas.

Kahden haavan alla papanoita, uusi kohde huhtikuulta.

KKJ 3233750, 6918070

KKJ 3233733, 6918114

2) Virsunkeidas.

Iso poikkeuksellisen hieno kohde laajo-
jen hakkuiden reunalla. Alueella kasvaa
jättihaapoja. Hyvin paljon jätöksiä, ehkä
yhteensä noin 30 puun alla. Runsaasti
kolopuita, mm. todennäköinen pesäkolo.
Alueella on todennäköisesti useita pare-
ja. Liito-oravametsän ohjeellinen raja-
us kartalla. Alue tulee säästää kokonaisu-
udessaan ja se soveltuisi suojelukohteeksi.
Lähialueen laajat hakkuut korostavat ku-
vion tärkeyttä lajille.

KKJ 3233606, 6914696

KKJ 3233501, 6914599 (todennäköinen
pesäkolo)

KKJ 3233442, 6914569

KKJ 3233414, 6914534

KKJ 3233445, 6914401

Kuva 1. Virsunkeitaan liito-oravametsässä
kasvaa suuria haapoja. Ari Kuusela/Jynx Oy

3) Pajuluoma.

Hieno laajahko joenrantametsä, jonka rantapuissa liito-oravat todennäköisesti ruokailevat. Koko jokivarren metsä tällä alueella edustava. Sopivaa liito-oravan kuusimetsää joenvarrella ja siitä etelään pellonreunaan ja itään metsäautotielle. Joen varrella sopivia lehtipuita. Papanoita 3 kuusen ja yhden haavan alla joulukuussa ja huhtikuussa. Papanoita havaittiin myös heinäkuussa. Alueella on myös linnustoarvoa ja lakikohteena puro.

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&srs=EPSG%3A3067&y=6907255&x=233092&lang=fi>

Kuva 2. Liito-oravametsää Pajuluoman varressa. Ari Kuusela/Jynx Oy

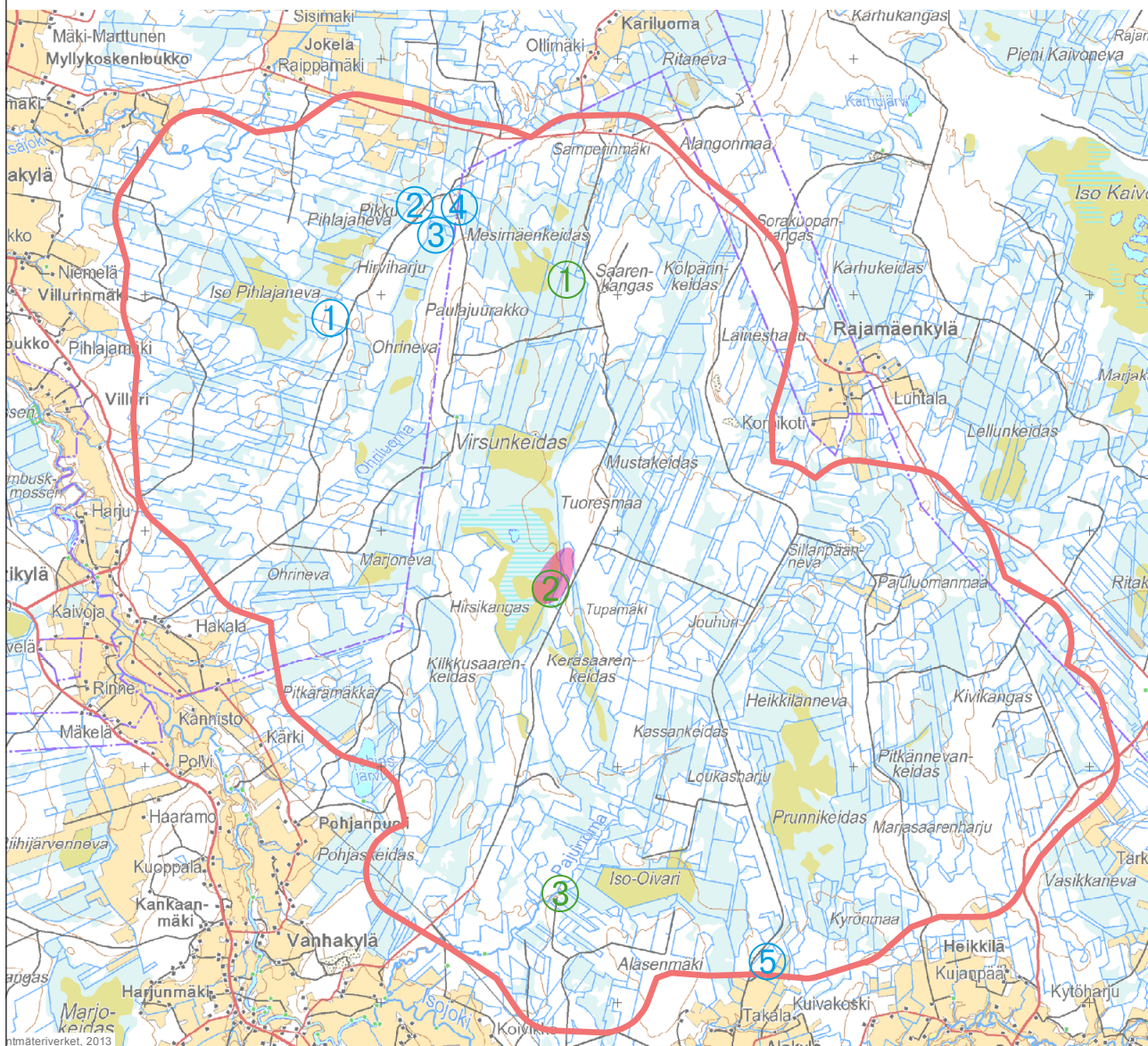
TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kohteelta löytyi kolme uutta ja säästettävää liito-oravakohdetta, jonka lisäksi yksi vanha, ELY:n tietokannoissa oleva Iso-Pihlajanevan itäpuolella oleva kohde (Hirviharju) oli edelleen havaintojen puuttumisesta huolimatta liito-oravan mahdollinen elinympäristö. Kaikki muut ELY:n tietokannassa olevat liito-oravakohteet olivat hakkuiden ja/tai muista syistä johtuen autioituneet tai ne sijaitisivat hankealueen ulkopuolella.

Huomioitavat ja säästettävät kohteet on esitetty karttaliitteessä numeroituna vihreällä. ELY:n vanhat kohteet on esitetty sinisillä numeroiduilla symboleilla. Sinisellä esitetyistä kohteista numero (1) suositellaan säästettäväksi, vaikka kohteelta ei löytynyt liito-oravia tässä selvityksessä.

Karttaliite.

Liito-oravahavainnot

ELY:n tietokanta

- ① Hirviharju
- ② Hirviharju (N2)
- ③ Hirviharju (N1)
- ④ Hirviharju (N3)
- ⑤ Villamo, Kenkisalo

Liito-oravaselvitys 2013–2014

- ① Saarenkangas
- ② Virsunkeidas
- ③ Pajuluoma
- Liito-oravametsän ohjeellinen raja

0 1,5 km 3 km